

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA GEOLOGIYA MUTAXASSISLARINING O'RNI
VA VAZIFALARI**

Sharipov Xamroz Tolib o'g'li
Tangirqulov Odil Nodir o'g'li

Termiz muhandislik-texnologiya institute Energetika va konchilik ishi fakulteti

Annotatsiya: Yerni tatqiq qilish va bilish dunyosiga kirish uchun avvalo ushbu mutaxassislar tushunchasini, geology nima ekanligini, u nima bilan shug'illanayotganini tushunishimiz kerak kelib chiqishi va yerni o'rganishga mas'ul. Yerni evalyutsiyasi, u berishi mumkun bo'lgan barcha tabiiy resurslarini hisobga olgan holda Geologiya muhandeslari ushbu tatqiqotda biz yashaydigan yer bilan bog'liq barcha narsalarni, o'rmonlar va ularni o'rab turgan narsalarni o'rganish uchun mas'ul bulgan kasbni ifodalaydi.

Kalit so'zlar: Atrof-muhit geologiyasi, geokimyoy, geomorfologiya, geofezika, Gedrogeologiya.

Kirish. Geolog nima va u qilayotgan ishi toshlar, tuproqlar, fetoalbolmlar va tog'ni o'rganish bilan bog'liq. Ularning sharofati bilan insoniyatning evalyutsiyasi, qit'alarining bo'linishi, geologik tuzilmalarning shakillanishi, vulqonlarning tarkibi va geologik muammolarning sayyorani tushunish va sayyoraga dahshatli ta'sir kursatmasdan odamlar uchun texnologiyalarni ishlab chiqish bo'yicha ko'plab tadbirni amalga oshiradilar. Geolog nima va anima qiladi, u ixtisoslashgan geologiya sohasiga qarab aniq maqsadlarga e'tibor qaratadi. Ammohunga qaramay, bu mutaxassislar tushunish va harakat qilish uchun javobgardir.

- Yerning ichki va tashqi tarkibini o'rganish
- Tektonik plitalarning tarqalishini o'rganis
- Ular o'tmishdagi iqlimni o'rganadilar
- Ular foydali qazilmalarni qazib olishni o'rganadilar
- Neft va gazni qidirish va suv resurslarini tatqiq qilish
- Ular tabiiy ofatlarni oldining oladi

Geologning nima ekanligini va u nima bilan shug'illanayotganini ta'kitlash kerak, bu faoliyatdan tashqari, soha mutaxassislari zilzilalar sabablari, muzlik davri, hayotning rivojlanishi va aniqlangan texnikalar yer osti suvlarning ifloslanishini oldini olish, neft qazib olish yangi texnologiyalar va ko'chkilarning oldini olish kabi ko'plab nazariyalar amaliyotga tatbiq etilib, yaxshi natijalarga erishiladi.

Ekologik muammolarni hal qilish geology va uning ishini bir qismidir.

Atrof-muhit geologiyasidan suv, quruqlik, hayvonlar, o'simliklar, inson faoliyati va tabiiy jarayonlardagi qiyinchiliklarni o'rganish va nazorat qilish.

Geolog nima va uning geokimyodagi faoliyati tog' jinslari va suyuqliklarni o'rganish va tarkibi bilan bog'liq. Bundan tashqari, u kimyoviy jarayonlarni tahlil qiladi. Yerning ichki qismida va uning tashqi qatlamlarida sodir bo'ladi.

Turli xil kimyoviy reaksiyalar, evolyutsiya va turli jarayonlari natijasida yuzaga keladigan yer yuzasidagi o'zgarishlarni o'rganish ushbu mutaxassislar faoliyatining bir qismidir.

Gefizikalarning qiladigan ishi mineral va neft konlarini qidirishdir.

Gidrogeologiya bo'limi yer osti va yer usti suvlarini, ularning tabiiy ta'sir ostidagi harakatini, massasi va harakatini o'rganadi.

Tog' jinslarining deformatsiyasi, plitalar tektonikasi va yoriq deformatsiyasini o'rganish struktura geologining ishini bir qismidir.

Yunon faylasufi Fales atrofida hamma narsalar suvdan hosil bo'lgan va so'ngra qaytadan suvga aylangan deb hisoblagan.

Miloddan avvalgi 6-5-asrlarda tog' tepalarida dengiz molluskalarining toshqatgan chig'onoqlari topilgan. Strabon (miloddan avvalgi 63yil-milodiy 1-asrning 20-yillari).

Yer doimiy o'zgarishida, harakatda bo'lib goho qo'parilgan, goh qaytadan chukka, degan fikr yuritgan. 18-asrning 2-yarmida geology fan bo'lib shakillandi. Rus olimi M.V. Lomonosov „Yer qatlamlari haqida“ (1763) asrida tabiatning qonuni evalyutsiyasi g'oyasini olg'a surdi. 1930-yillarda geologiyadan neft va gaz geol. si mustaqil soha bo'lib ajralib chiqdi. Bu sohaning asoschisi I.M. Gubkin neft va gaz konlarining organik yo'l bilan paydo bo'lishi to'g'risida yangi gipoteza yaratdi va natijada Volga Ural oralig'ida „Ikkinchi Baku“ neft koni topildi.

O'zbekiston hududida foydali qazilmalarni izlab topish va o'rganish juda Qadim vaqtlardan boshlangan. Geologik izlanishlar O'rta Osiyolik olimlar -Xorazmiy, Farg'oniy, Farobiy, Ibn Sino, Abu Rayhon Beruniylarning asarlarida o'z aksini topgan.

1960-yillarda O'zbekistonda geologic tatqiqotlar atroflicha olib borildi.

Petrometollogenik tatqiqotlar (H.M. Abdullayev, H.N. Boymuhamedov, Q.L. Dolimov).

Seysmologiya tadqiqotlari, metamorfizm tatqiqotlari (I.M. Mirxo'jayev) keng ko'lamda olib boride, respublikada ko'p oltin, gaz va neft konlari topildi.

Xulosa: Hozirgi paytda geol. ning paleontologiya va stratigrafiya, dinamika geol., petrologiya, paleogeografiya, tektonika, geofizika, mineralogiya va boshqa sohalari bo'yicha ilmiy tadqiqot ishlari UZR davlat geologiya va mineral resurslar qo'mitasi tasarrufidagi ilmiy tadqiqot institutlarida, O'zbekiston Fanlar akademiyasi geologiya va geofizika institutda hamda UZMU va Tosh DU da bajarilmoqda.

Adabiyotlar:

1) O'z ME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil

2) Akromxodjayev A.M, Litologiya neftgazonasix melovix otlojeniy Ferganskoy depressi, T., 1960;

3) O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005).